

Розлучення	5,39	6,51
Сексуальні стосунки до шлюбу	5,57	7,09
Самогубство	1,92	1,74
Якщо чоловік б'є дружину	1,7	1,3
Якщо батьки б'ють дітей	2,27	1,6
Насильство проти інших людей	1,7	1,4

Низка практик, з точки зору харків'ян, залишаються скоріше неприйнятними, але фіксується поступове толерування ставлення до проституції (2,5 та 3,2 бали, відповідно), гомосексуалізму (2,5 та 3,3 бали, відповідно), абортів (3,7 та 4,9 бали, відповідно), розлучення (5,4 та 6,5 бали, відповідно), сексуальні відношення до шлюбу (5,6 та 7,1 бали, відповідно).

Визначаючи ступінь задоволеності харків'ян життям, яку розглянуто як показник відповідності життєдіяльності декларованим ціннісним орієнтаціям, зазначимо, що середній показник, для визначення якого був побудований відповідний індекс, за яким 1 бал відповідав альтернативі «абсолютно не задоволений», а 10 балів – «абсолютно задоволений», є трохи більшим за середній показник – 6,15 балів. Зазначимо, що ці результати майже не відрізняються від результатів, зафіксованих за результатами всеукраїнського опитування 2011 р., за результатами якого індекс був рівний 5,9 балам. Відзначимо і те, що задоволеність життям корелює із почуттям щастя (коефіцієнт Пірсона $R=0,39$ значущий на рівні 1%).

Результати дослідження дозволили зафіксувати наявність специфіки ціннісних орієнтацій харків'ян. Ці відмінності не є кардинальними (перші рангові місця зберігаються і не втрачають своїх позицій навіть в кількісному вимірі), проте одночасно фіксується порівняльне більш низька значимість якостей, які змістовно пов'язані з традиційними цінностями (слухняність і релігійність) або орієнтацією на безпеку і збереження (ощадливість).

На наш погляд, наявність зазначеної специфіки ціннісних орієнтацій жителів Харкова дозволяє зробити прогноз щодо подальшого поступового зростання важливості постматеріалістичних цінностей в їхньому житті в середньо- і довгостроковій перспективі (за умови, що не відбудеться значне погіршення фінансового становища, яке, за словами Р. Інглхарта і К. Вельцеля, істотно обмежує об'єктивні можливості свободи вибору).

Власенко В. М. канд. іст. наук, доц.,
Сумський державний університет

КОМІТЕТИ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ЕМІГРАЦІЇ В МІЖВОСННІЙ БОЛГАРІЇ

Міжвоєнна українська політична еміграція в Болгарії сформувалася внаслідок кількох хвиль еміграції у 1918–1921 рр. Її особливістю було те,

що українці вийшли на еміграцію переважно у складі білих армій Денікіна та Врангеля. Українська еміграція мала розгалужену мережу громадських організацій та спілок, що вже відображено в науковій літературі. Майже не висвітлено функціонування різноманітних емігрантських комітетів. Докладно описана лише діяльність Комітету з будівництва пам'ятника на могилі М. Драгоманова в Софії [1]. Саме тому автор поставив собі за мету окреслити коло комітетів міжвоєнної української політичної еміграції, що існували в Болгарії між Першою та Другою світовими війнами.

У пропонованій роботі йдеться не про всю українську еміграцію, а лише політичну, тобто ту її частину, яка була політично вмотивованою, ідеологічно визначеною, організаційно структурованою та сповідувала ідею відновлення української самостійної держави у будь-якій її формі.

У міжвоєнний період у Болгарії діяли різноманітні комітети української еміграції. Зазвичай вони були тимчасовими, оскільки створювалися для вирішення певної проблеми. 1 квітня 1923 р. припинило своє існування Українське посольство в Софії. Основні його функції, крім видачі паспортів, перебрав на себе **Український ліквідаційний і допоміжний комітет** (УЛДК) або Комітет допомоги українським біженцям на чолі з колишнім дипломатичним агентом УНР в Болгарії В. Драгомирецький, з яким, на думку самих українських емігрантів, «раховався» болгарський уряд. Напередодні свого переїзду у 1925 р. до Чехословаччини В. Драгомирецький передав повноваження голови Комітету Г. Крупицькому, про що було повідомлено уряд Болгарії. За нового керівництва місцева влада ігнорувала УЛДК. Комітет не виявив активності, існував лише на папері і був ліквідований у січні 1926 р. після обрання Українського громадського комітету [2, арк. 126].

3 січня 1926 р., коли в Болгарії не існувало жодної легальної громадської організації української еміграції, в Софії відбувся з'їзд представників українських груп і колоній, в якому взяли участь 72 особи. З'їзд ухвалив рішення про створення **Українського громадського комітету** (УГК). Була обрана його Мала рада у складі С. Давиденка, Ф. Жеребка, Г. Крупицького, Майдачевського, Г. Маслюка, Б. Недолі-Цибульського, І. Орлова, М. Паращука, П. Романюк, І. Тахтая, І. Ткаченка та І. Шумейка. Мала рада обрала Раду правління Комітету у складі М. Паращука (голова), І. Орлова (заступник голови), Г. Крупицького (секретар), О. Майдачевського (скарбник) та П. Романюка (радник) [2, арк. 130–132]. Відділ соціального забезпечення Міністерства внутрішніх справ затвердив статут УГК, але міністр внутрішніх справ І. Русев скасував це рішення й еміграція знову позбавилася можливості мати свою громадську інституцію [3, л. 3].

Після отримання трагічної звістки про вбивство у травні 1926 р. у Парижі Симона Петлюри ініціативна група української еміграції в Софії організувала панахиду у церкві святої Седмочисленості та жалобні збори, на яких було обрано бюро, яке і сформувало за зразком празького місцевий

Комітет для оборони доброго імені та для вшанування світлої пам'яті Симона Петлюри у складі М. Паращука, П. Блажка, В. Колісниченка, Г. Крупицького, Т. Полтавціва, П. Романюка та І. Шумейка [4, с. 31]. Цей комітет не став постійним. У наступні роки жалобні заходи та вшанування пам'яті С. Петлюри організовували громадські організації еміграції.

У жовтні 1933 р. в Софії напередодні Дня жалоби за жертвами Голоду 1932–1933 рр. в Україні був створений **Комітет з підтримки Всеукраїнської акції протесту щодо дій радянської влади та допомоги голодуючим в Україні**. Ним були організовані панахиди за померлими від голоду та віче протесту у столиці та декількох містах країни.

18 листопада 1933 рр. в Софії при Союзі українських організацій в Болгарії (СУОБ) був створений **Українсько-болгарський центральний комітет допомоги голодуючій Україні** у складі професора М. Арнаудова (голова), М. Паращука (заступник голови), Я. Малиновського (секретар), А. Тимофіюка (скарбник), П. Блажка, Т. Влайкова, К. Каравелової, В. Колісниченка, Д. Майстренка та С. Чілінгірова (члени). Адреса Комітету: Софія, вул. Веслець, 20. Місцеві комітети допомоги голодуючим в Україні були створені у Варні, Пловдиві та Русе [5, с. 13].

З метою відзначення національних, державних, релігійних свят, ювілеїв історичних подій і дат іноді створювалися спеціальні комітети. Йдеться про відзначення Шевченківських днів [6, л. 1], Дня Незалежності України, Акту Злуки УНР і ЗУНР, Нового року, ювілеїв М. Драгоманова, І. Мазепи, М. Грушевського, Полтавської битви, вшанування пам'яті С. Петлюри [7, арк. 155] тощо. На початку 1930-х рр. часто цю функцію виконував **Український центральний культурно-освітній комітет** [8, с. 30] або Український центральний національно-культурний комітет. Його головою був Ф. Жеребко, секретарем – М. Столярчук.

Якщо до складу таких комітетів входили представники декількох громадських організацій, тоді їх називали загально-громадськими. 5 грудня 1937 р. у Софії було засновано **Український загально-громадський комітет в Болгарії**, який ставив собі за мету об'єднання української еміграції в цій країні. Він фактично перебрав на себе функції Союзу українських організацій в Болгарії [9, с. 35]. Наприкінці грудня того ж року у його складі перебували представники всіх українських емігрантських організацій в Софії, крім СУОБ, який припинив своє існування, та товариства «Січ». У січні 1938 р. колишні члени СУОБ Г. Огієнко та П. Романюк стали членами Комітету. До нього також належали В. Колісниченко, М. Ніцкевич, М. Тарабан та інші. Деякі акції Комітет здійснював спільно з Українсько-болгарським товариством або Українським культурним об'єднанням в Болгарії. Йдеться про Новий рік, День Незалежності України та інші свята.

Отже, комітети української політичної еміграції в Болгарії створювалися за потребою і відрізнялися лише терміном та напрямком діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Власенко В. З історії встановлення пам'ятника М. Драгоманову в Софії. *Българска украинистика*. Софія, 2012. № 2. – С. 126–135.

2. Листування В. Филоновича з головою Державного Центру УНР А. Ливицьким, військовим міністром УНР В. Сальським, генерал-хорунжими В. Петровим, О. Удовиченком, П. Шандруком, В. Змієнком... щодо видання і розповсюдження журналу «Гуртуймося», діяльності українських громад на Балканах, в інших країнах та з інших питань життя української еміграції. 23 травня 1922 р. – 18 грудня 1926 р. *ЦДАГО України* (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 269. Оп. 2. Спр. 267. 295 арк.

3. Паращчук, Михайло «Доклад за украинската емиграция в България». Софія. [след 1934]. *ЦДАБ* (Централен държавен архив на Република България). Ф. 1717К. Оп. 1. А. е. 415. 5 л.

4. Хроніка. В Болгарії. Софія. *Тризуб*. Париж, 1926. Ч. 42. – С. 31.

5. Хроніка. З життя української еміграції. В Болгарії. Українсько-Болгарський Комітет допомоги голодуючій Україні. *Тризуб*. 1933. Ч. 44. – С. 13.

6. Таблица за приходите и разходите на Комитета за честване на 120 годишнината от рождението и 75 годишнината от смъртта на Тарас Шевченко. Софія. 10 – 24.03.1935. *ЦДАБ*. Ф. 1717К. Оп. 1. А. е. 296. 1 л.

7. Листування В. Филоновича з державними, військовими, громадсько-політичними діячами, приватними особами, емігрантськими організаціями з суспільно-політичних та інших питань, життя і діяльність української еміграції. 1 січня – 30 червня 1935 р. *ЦДАГО України*. Ф. 269. Оп. 2. Спр. 280. 196 арк.

8. Хроніка. З життя української еміграції. В Болгарії. Карпилівський Г. 1-й український конгрес у Софії. *Тризуб*. 1933. Ч. 41. С. 30–32.

9. Хроніка. Софія. *Гуртуймося*. Софія, 1937. Ч. 2–3 (XX-XXI). С. 35.

Жигло В. В., канд. іст. наук, доц.,

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, Україна*

ІСТОРИОСОФСЬКА КОНЦЕПЦІЯ М. С. ГРУШЕВСЬКОГО

Гімназійні роки були початком формування наукового світогляду М. С. Грушевського. Професійне становлення його відбулось у Київському університеті. Реконструюючи теоретико-методологічну модель «раннього» Грушевського, відзначимо впливи на неї просвітницьких, романтичних та позитивістських ідей.

Центральним пунктом його історіософії було розуміння «народу-нації» як головного суб'єкта історичного процесу. Рушіями поступу народу, згідно з позитивістською «теорією факторів», М. С. Грушевський визначає різні чинники: економічні, культурні, політичні відносини. У його методологічній моделі на перше місце поставлено прийоми критичного джерелознавства; особлива увага приділена принципу об'єктивності та засобам верифікації отриманих результатів, а найбільш вживаними методами були історико-порівняльний, історико-генетичний та ретроспективний.